

A photograph of two people standing outdoors in a lush, green setting. On the left is an older man with a long, full white beard and balding head, wearing a black clerical garment. On the right is a younger woman with long, wavy brown hair, wearing a blue sleeveless dress. Both are smiling warmly at the camera. The background is a soft-focus view of trees and a stone path.

ANSELM GRÜN
ANDREA J. LARSON

**POVEJ,
STRIC
WILLI**

**POGOVOR O VELIKIH
VPRAŠANJH
ŽIVLJENJA**

Ali še stvarneje: duhovnost pomeni, da delam to, kar je v danem trenutku potrebno. To je potem prava nesebičnost. Če se vrtim samo okoli svojih duhovnih metod, sem v nevarnosti, da pod krinko duhovnosti napihujem samo svoj jaz. Pomembno je torej, da razvijem močno osebnost, obenem pa sem vselej pripravljen, da nekaj opustim in se lotim tega, kar je v danem trenutku potrebno.

NESEBIČNOST IN ISKANJE SEBE

Praviš, da gre v življenju za to, da postajamo vse manj sebični. Ko pa pogledam našo družbo, v kateri je vedno manj sklenjenih zakonov in vse manj otrok, imam občutek, da ne stremimo k nesebičnosti, temveč k iskanju sebe. Nesebičnost v naših sodobnih življenjih skoraj nima prostora.

Ob tem se spominjam živahne razprave s svojim nekdanjim profesorjem angleščine, ki me je vprašal, ali mislim, da smo ljudje po naravi sebični ali nesebični. Trdila sem, da smo žal bolj nagnjeni k sebičnosti in da na videz nesebična dejanja opravljamo iz nezavedno sebičnih vzgibov. Naši možgani pogosto uporabljajo preprosto čustveno tematiko. Storil bom to, od česar bom kaj imel. Ni nujno, da je to očitna prednost, lahko je tudi dober občutek. Vese-la sem, na primer, če lahko komu pomagam, zato pomagam in se pri tem dobro počutim. Če bi bila pomoč zoprna in človek tudi sicer ne bi videl nobene »koristi« ne zase ne za skupino, ki se ji čuti pripadnega, tega ne bi storil.

Včasih si moram v materinskem vsakdanjiku iskreno priznati, da marsikaterrega drobnega dela ne opravljam samo za otroke, temveč tudi zase. Potem uresničujem podobo mame, ki jo imam o sebi. Počutim se kot skrbna

mama, kakršna bi rada bila. Ko včasih popoldne po stanovanju vlečem že tretjo košaro s perilom, o svoji podobi matere vsekakor nisem več tako prepričana.

Po porodu prve hčerke sem si velikokrat zastavila vprašanje, ali ne bi – tako kot veliko mater danes – vendarle že začela delati, da bi nadaljevala poklicno pot. Denarno gledano, bi bila to gotovo pametnejša odločitev. Vendar se takrat kljub vsemu nisem odločila za to, pa ne le zato, ker sem hotela biti ob otrocih, temveč ker se to ne bi skladalo z mojo podobo matere. To sem torej storila tudi zase in tega se moram pri tretjem košu s perilom vedno znova spomniti.

Dalajlama je nekoč rekel, da obstajata modra in nespametna sebičnost, vendar smo sebični vsi. Poznamo tudi kristjani »modro sebičnost«? In zakaj je nesebičnost sploh tako pomembna za nas? Zakaj se menihi vadite v nesebičnosti in kako jo lahko živimo mi, ki ne živimo v samostanu?

V krščanstvu in budizmu gre za to, da se osvobodimo jaza, da živimo nesebično. Za nas kristjane to pomeni, da smo odprti za Jezusa Kristusa. Ni pa popolnoma nesebičnega življenja. Carl Gustav Jung razlikuje med jazom in sebstvom. Jaz je zavestno jedro človeka. Peljal se bom tja, da bom nekaj pojedel ali si odpočil. Jaz se hoče postavljati v središče. Sebstvo pa je notranje jedro osebe, resnično središče. Jung meni, da je v sebstvu tudi božja podoba. Za nas kristjane je to enkratna podoba, ki jo je Bog ustvaril za vsakogar izmed nas.

Umanjkanje sebstva bi pomenilo razkroj človekove osebnosti. Moral pa bi se bolj oddaljevati od jaza in

se bolj bližati sebstvu. Pri tem ima jaz seveda pozitivno vlogo. Sili nas, da delamo na sebi, da nekaj dosežemo, napredujemo. In seveda je jaz udeležen pri vsem, kar delamo. Tudi če pomagam drugemu, imam nekaj od tega. Dobro se počutim. Izkusim hvaležnost. Vendar si moramo hvaležnost natančneje ogledati. Če pomagam drugemu, zato da se dobro počutim, ga tako izrabljam. Potem ne mislim na drugega, temveč se vedno vrtim samo okoli svojega dobrega počutja.

Nevrologi in biologi so ugotovili, da smo ljudje nagnjeni k temu, da pomagamo drugim. Pomoč seveda spremlja tudi dober občutek. Toda v njenem središču ni dober občutek, marveč želja, da bi pomagali. To je zapisano v naši duši.

V psihologiji poznamo osnovno načelo: kdor veliko daje, mora tudi veliko dobiti. Marsikdo drugemu izkazuje pozornost, pomoč in podporo, ker sam potrebuje priznanje in potrditev. Mogoče potrebuje tudi občutek, da je dober človek. Toda če dajem, ker potrebujem, se hitro izčrpam. Samo ko dajem, ker sem sam dobil, ker imam v sebi izvir ljubezni, lahko dajem, ne da bi se izčrpal. Toda pri vsem, kar delamo, je soudeležen jaz. Tega ne moremo preprečiti. Gre samo za to, da jaz med dejanjem vedno znova relativiziramo.

Primer: Kadar pridigam, seveda želim, da so poslušalci zadovoljni. Vesel sem, če kdo potem pridigo pohvali. Če pa pridigam, da bi me kdo pohvalil, se to pri pridigi opazi. To je potem ošabno postavljanje. Enako dvomim, kadar kdo reče: »Pridigam samo božjo besedo. Samo božji glasnik sem. Nikakor mi ne gre za priznanje.« Ob tem človek sploh ne opazi, kako se napihne njegov jaz, kako se povzdiguje nad vse druge. Jaz je pri pridigah ve-

dno prisoten, toda ko ga začutim, rečem: »Zdaj ne gre zame – čeprav bi bilo seveda lepo, kar zadeva pridigo – temveč za to, da se dotaknem ljudi. Jaz pa me bo gnal, da se bom dobro pripravil, pozorno govoril in si predstavljaj ljudi, ki jih bom nagovoril.«

Podobno je s tvojim delom mame. Lepo je, če se dobro počutiš, ko si ob otrocih. Toda najpozneje pri tretjem košu perila opaziš, da samo dober občutek ni več učinkovita spodbuda. Tedaj prideš do točke, ko rečeš: »Tega ne delam samo zase, temveč za svojo družino. Zdaj bom poskusila svoj jaz postaviti na drugo mesto in se bom odprla nesebični ljubezni.« Ni torej čiste nesebičnosti, temveč vedno samo poskus, da bi sredi dejavnosti, misli, besed in pisanja postavili svoj jaz na drugo mesto in se odprli nečemu večjemu, novi zamisli. Kristjani pa se odpremo Jezusovemu Duhu.

Omenil si enkratno podobo, ki jo je Bog ustvaril za vsakogar izmed nas. Poleg tega praviš, da moramo svoj jaz in podobo, ki jo imamo o sebi, ter podobo, ki jo imajo o nas drugi, vedno znova postavljati na stranski tir, da bomo lahko našli svoj pravi jaz.

Zdaj bi lahko trdila, da je prvobitna podoba, ki je skrita globoko v človeku, odvisna tudi od zunanjega vpliva. Tako je imela na primer ženska pred petsto leti najbrž popolnoma drugačno podobo o sebi, saj je poslušala povsem drug notranji glas kot ženska v 21. stoletju. Ne ustvarja le naša okolica podob o nas in nas po njih ocenjuje, temveč si tudi sami ustvarjamo samopodobo, povezano z okolico. Že na začetku sva govorila o prenašanju sanj, kar pomeni, da nezavedno sprejemamo neure-

sničene sanje in neizpolnjeno hrepenenje staršev ter jih včasih vzamemo za svoje.

Neki drug, konkreten primer: Neka mlada ženska se je že kot deklica rada vrtela po kuhinji in bi od srca rada postala gostilničarka s svojo lastno gostilnico. Rada pripravlja jedi iz svežih sestavin in zelišč ter z veseljem streže gostom, kadar pridejo na obisk. Odraščala je z veliko brati in sestrami, zato si želi veliko družino. Žal njenim otrokom ni do njenih izvirnih receptov, ampak si želijo klasičnih jedi: špagetov in zrezkov. Lahko si še toliko dopoveduje, da sledi prvobitni podobi tudi kot mama svojih otrok, pa bo kljub temu občutila razočaranje.

Želja po družini in želja po poklicu se v njenem primeru preprosto ne ujemata. Seveda bi lahko poiskala nekoga, ki bi ji pomagal skrbeti za otroke, ampak potem bi uresničevala drugačno materinsko podobo, kot si je v resnici želela. Lahko bi se tudi potrpežljivo odpovedala želji po poklicu, dokler otroci ne bi odšli od doma, vendar bi bila potem stara že okoli petdeset let in za tako naporno delo morda ne bi več imela potrebne moči.

Podobo, ki jo nosi v sebi, sestavljajo tudi deli, ki ne spadajo skupaj. Na njeno samopodobo pa vpliva tudi izkušnja z njeno skrbno materjo, ki ji je ves čas stala ob strani. Zato je razpeta med svojo podobo o sebi kot mami in notranjo željo po svoji lastni, drugačni resnici. Obe pa sta del nje. Kako lahko ugotovi, katera je tista enkratna podoba, ki jo je Bog zanj ustvaril? Koliko lahko na pojmovanje podobe o sebi vplivajo tudi zgodovinski dogodki? Kakšno podobo je po tvojem mnenju Bog ustvaril zate?

Enkratne podobe, ki jo je Bog ustvaril za vsakega človeka, ni mogoče opisati. Presega določeno podobo ma-

tere ali žene, ki gostom z veseljem postreže sveže jedi. Podobe, o katerih pišeš, so uresničevanje prapodobe. Te otipljive podobe so seveda po eni strani odvisne od okolice, od staršev, pa tudi od tega, kar sem kot otrok najprej občutil. Zame so vsekakor pomembne otroške izkušnje, ko sem očarano lahko nekaj počel, ne da bi se utrudil. Ko se spomnim takih izkustev, pridem v stik s podobami, ki mi danes pomagajo opravljati delo. Kot otrok sem navdušeno poskušal kaj izdelati, na primer postaviti banko, ali pa sem preizkušal vse mogoče. Ta podoba mi danes pomaga, da tudi na svoje delo v upravi gledam z ustvarjalnega zornega kota, da kaj preizkusim in ne delam samo tega, kar delajo vsi. Vendar je to zunanja podoba. To še ni enkratna podoba, ki jo je Bog ustvaril zame. Moja zunanja podoba je gotovo odvisna tudi od mojega očeta, ki je bil pogumen in ustvarjalen človek, ki je ljubil svobodo in preizkušal nove stvari.

Toda enkratne podobe, ki jo je Bog ustvaril zame, še ne morem opisati. Slutim, kakšna je, če se popolnoma umirim in prisluhnem. Potem sicer ne vidim določenih podob, temveč čutim notranjo ubranost, sozvočje s samim seboj. Takrat pridem v stik s svojim pravim sebstvom. Kako se le-to uresničuje v resničnem življenju, pa je drugo vprašanje. Podobe iz otroštva nam pomagajo, da za sedanjo dejavnost poiščemo dobro podobo, ki nas poveže z notranjim izvirom. Ženska, ki dela v hotelu, mi je povedala, da je kot deklica rada postavljala skrivališča in se skrivala v njih. To je zdaj zanjo podoba za njeno dejavnost: za goste v hotelu ustvarja materinsko vzdušje, v katerem se dobro počutijo in občutijo varnost. Toda enkratna božja podoba se skriva še globlje v tej ženi. Vodi jo k osebnemu jedru.

Vsak človek je enkratna oseba. Romano Guardini pravi: »Bog nad vsakim človekom izgovori 'besedo', ki ustreza samo njemu.« Naša naloga je, da to besedo zaznamo v svetu. Navsezadnje je naša duhovna naloga, da se povežemo s to enkratno podobo in na tem svetu pustimo enkratno življenjsko sled.

Tvoje misli o enkratni življenjski sledi me spominjajo na babico, tvojo mamo, ki je z zgovornostjo zgradila veliko mostov. Imela je nalezljiv smeh in z močnim glasom je lahko v cerkvi pri petju preglasila druge. Verjetno se nikoli ni zavedala svoje enkratne življenjske sledi.

Kako pomembno je, da se zavedamo svoje enkratnosti? Ali pa je morda tako, da pozneje, ko sledimo svoji vesti in notranjemu glasu, spoznavamo, katera vloga nam je namenjena?

Moja mama je imela pri sebi vse razčiščeno. Rodila se je na kmetiji in bila je sredi življenja. Živela je iz svojega bistva ali povedano drugače: iz svojega srca. Gotovo je manj premišljevala, kakšno življenjsko sled naj pusti, in ni razmišljala o enkratni »besedi«, ki jo je Bog izgovoril nad njo. Vsekakor pa je premišljevala o svojem življenju. Očeta je preživela za trideset let. In v teh dolgih letih so jo gotovo prevevale nove misli o njej in njeni nalogi. Nagovarjale so jo določene pesmi in svetopisemska besedila. V njih se je čutila. Nekoč je povedala, da vsako jutro počasi zmoli dve molitvi. Prva je bila namenjena njenemu pokojnemu možu, druga pa je bila daljša jutranja molitev. V njej je prosila Boga, da bi ta dan pozorneje živel, da ne bi nikomur jemala poguma ter da bi ostala umirjena in sprošče-

na. Vsak dan je molila, da bi zavestno preživela dan ter da bi bila do ljudi odprta in zaupljiva.

Ni nujno, da v sebi odkrijemo notranji kotiček miru in tam najdemo pravo sebstvo. Toda molitev kot premišljevanje o tem, kar delam, je gotovo dobra pot, da odkrijem, kakšna naj bi bila moja življenjska sled. Nekaterim ljudem ni treba o sebi veliko premišljevati. Ob njih dobi človek vtis, da so preprosto na svoji poti. Našli so svoje življenje. Ali pa jim je bilo že od začetka jasno, kako želijo živeti. Včasih srečam stare ljudi, ki so preprosto v stiku s samim seboj. Takih nikakor nočem učiti poti meditacije ali premišljevanja o sebi. Veliko bolj sem vesel, da pred menoj stoji človek, ki je polno živel in pustil svojo sled.

Moja mama je bila gotovo človek sredi življenja samega. V sebi je imela nekaj, kar je hotelo priti na dan. Po drugi strani pa je redno premišljevala o življenju. To je počela med molitvijo in vsakodnevno sveto mašo, pri kateri je premišljevala tudi o sebi. Vsak teden se je tudi srečevala z drugimi ženskami, s katerimi je pila kavo in se pogovarjala o življenju. Včasih mi je pripovedovala o tem, kako odprto so govorile o težavah, ki so jih imele v življenju. Ni šlo vse kot po maslu. Vsaka je imela svoja življenjska načela. Gotovo niso toliko premišljevale kot mi danes. Toda zanje je bilo samoumevno, da so težave in spore reševale na temelju vere. Tako so vse bolj odkrивale svoje življenjsko poslanstvo.

Po mojem mnenju je življenjska pot vedno povezana z okolico. Ni pomembno, katere dosežke in uspehe lahko ob koncu dneva pokažem, temveč koliko sem na primer zmogla širiti srečo in veselje, varnost in podporo. Gre za duhovne in čustvene stopinje, ki jih puščam za seboj. Če

bi šlo samo zame, bi bila moja osebna naloga v življenju plehka in prazna.

Vsak izmed nas ima različne odnose z ljudmi okoli sebe. Mama se mogoče res dobro razume z enim od svojih otrok, z drugimi pa preprosto ne najde stika. Enako je med sodelavci in sorojenci. Različni ljudje imajo svoj, enkratni odnos z eno in isto osebo – in vsak vidi drugega v drugačni luči.

Ko gledamo okrutne ljudi, se nam zdi preprosto nedoumljivo, da imajo tudi te ljudje v njihovi okolici od srca radi. Ravno na tej točki si težko predstavljam tisto enkratno »besedo«, ki jo Bog izgovori nad vsakim. Kako pojasnjuješ to protislovje? Ali pa ta božja podoba konec koncev sploh ni povezana z našim ravnanjem?

So ljudje, ki niso v stiku s svojo »enkratno besedo« – enkratna božja podoba v njih je popolnoma otemnela in postala nevidna. Razlog za to pogosto najdemo v njihovem zgodnjem otroštvu. Kot otroci so bili tako ranjeni in razvrednoteni, da zaradi vseh teh ran niso mogli najti poti do notranjega bistva. In tako rane preprosto zadajajo naprej. To pa ne pomeni, da bodo vedno ostali taki. Vsak človek bo v življenju kdaj duševno ranjen. Toda odgovorni smo, da se s temi ranami spravimo ali – kot pravi sveta Hildegarda iz Bingna – da te rane spremenimo v bisere.

Nekateri ljudje nočejo po tej boleči poti zorenja. Tako zelo so obtičali v svojih ranah, da se drugim maščujejo zanje. Münchenski psihiater Albert Görres je nekoč dejal: »Pogosto je zlo, ki izhaja od teh ljudi, poravnavanje starih računov z napačnimi dolžniki.« Človek bi rad vrnil staršem to, kar so mu storili. Toda ker staršev bodisi ni več bodisi je človeka strah, da bi jim pokazal jezo, žalitve usmerja v druge in jih žali. To se na prvi pogled zdi

neškodljivo. Toda več moči ko ima človek, večje zlo lahko zadaja, če se ni pripravljen soočiti s svojo življenjsko zgodbo in se maščuje za to, kar so mu storili drugi. Zločinec bi lahko v jezi uničil ves svet, vendar se tako ne bo otresel jeze na očeta. Na koncu bo zasejal veliko zla. Tak človek ne zmore skozi notranjo zmedo do tihega kotička, kajti tam bi se srečal z resnico. Te pa ne prenese.

Zato vidim svojo nalogo v tem, da ljudi spravim z njimi samimi in njihovo življenjsko zgodbo. Samo tako lahko v sebi odkrijejo prvobitno podobo. Samo tako bo lahko njihova življenjska sled postala sled blagoslova, sicer lahko postane sled opustošenja, uničenja, sovraštva in zagrenjenosti.

Drugih ljudi ne smemo obsojati, ker ne vemo, kako globoke so njihove rane. Toda v vsakem človeku je tudi svoboda, da se odloča med opustošenjem in spravo. Ko pobesneli človek pride v stik s svojo notranjo podobo, se vsa njegova življenjska stavba poruši. Ne more se več enačiti s svojim sovraštvom. To je svoboda, ki jo je Bog dal človeku. Mora se odločiti: za življenje in proti smrti, za dobro in proti zlu, za svojo enkratno podobo in proti popačeni sliki.

To si predstavljam takole: našo božjo podobo v osnovi vedno zaznamujejo ljubezen, dobrodušnost, živost in moč. Ko ugotovimo, kaj nas v vsakdanjem življenju ovira, da bi uporabljali to dobro življenjsko moč, v roki držimo ključ do starih ran. Zato je to protislovje tudi smiselno. Naša božja podoba sama po sebi nima nič opraviti z našimi odnosi z drugimi. Toda samo po občutkih v stiku z ljudmi lahko ugotovimo, kakšna je v resnici naša božja podoba. Ali bolje povedano: ugotovimo, zakaj smo ljubo-

sumni, jezni, zlovoljni in žalostni, in tako lahko odkrivamo sebe.

To zame pomeni tudi, da brez premišljanja o sebi morda nenehno hodim po napačnih poteh. Kajti če upoštevam tvojo razlago, se lahko zgodi, da se pustimo voditi popačeni sliki v nas, ne božji podobi. Potem se morda počutimo kot riba v vodi, saj menimo, da smo si našli pravega sopotnika. Šele pozneje opazimo, da smo spet ujeli človeka, ob katerem hodimo po stari življenjski poti. Ali pa se mučimo in celo izgorevamo, pri vsem tem pa ne delamo drugega, kot da se spopadamo z občutki manjvrednosti. Samo tako si lahko razlagamo noro stvarnost številnih ljudi, ki na kocko postavljajo svoje zdravje in zakonsko ali družinsko življenje, da bi bili uspešni v poklicu ali uživali v kratkotrajnem ljubezenskem razmerju.

Kot mama sem vsekakor kritična, kadar kdo reče, da rane vedno zadajajo starši. Gotovo imajo večinoma najtesnejši stik z otroki. Tako kot velja za vse človeške odnose, se tudi tu dogaja, da starši vpletajo zgodbo s svojimi starši v osebno starševsko vlogo. Toda odnos staršev in otrok ni pasivna zadeva, v kateri otrok preprosto dobi duševne rane od staršev. Otroci pridejo na svet s svojo osebnostjo, zato se odnos med starši in otroki v nekaterih družinah izkaže za težavnega. To poznamo pri sorojencih in sorodnikih. Kljub podobni genski zasnovi se z nekom preprosto bolje razumemo kot z drugim. V družini morajo najrazličnejši značaji skoraj dvajset let živeti pod isto streho. Otroci se morajo hočeš nočeš naučiti sprejemati pravila staršev in opraviti naloge, ki so jim jih dali, saj lahko ob neupoštevanju pričakujejo odvzem žepnine, prepoved gledanja televizije ali najhujšo kazen – odvzem mobilnika.